

ЗМІСТ

Чорна магія	11
Човен у темряві	15

Частина перша

НАЙКРАЩИЙ З УСІХ СВІТІВ

1807–1860 роки

Переламний момент	29
Належний командир	37
Пробудження	47
Чортиця у спідниці	63
Скандал	67
Розкол	79
Рубікон	83
Опір системи	97
Ландшафт страху	98

Частина друга

ЗРАДА В ПОВІТРІ

Листопад 1860-го — січень 1861 року

Як усе це несправедливо	107
Запах бунту	109
Партійна злоба	112
Напруга зростає	118
Слово має тітонька Фенсі	124
Обіцянка	132
Таємний візит	134
Насмілитися!	137
Обурення	147
Майор виношує план	153
Дивні сигнали на Різдво	157
Обманний маневр	164
Дивна новина	173
Дим і радість	178
Кров і безчестя	185

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Сум'яття	191
Зловісні приготування	195
Справжня небезпека	198

Частина третя

НА КРАЮ ПІРВИ

1 січня — 11 лютого 1861 року

Попередження Дороті	205
Криза	210
Проходження мілини	216
Під вогнем	220
Справжній ворог	224
Розчарування дружини	227
Стриманість	232
Трохи зради	237
Смертельні таємниці	240
Тривога	248
Урочиста нарада	249
Продати чи зіткнутися	256
Тиждень перегонів	260
Розпродаж майна	263
Від'їзд	264

Частина четверта

ПОДОРОЖ

11 лютого — 4 березня 1861 року

Мовчання порушено	269
«Сутенер Півночі!»	277
Прийде час	281
Подвійне попередження	286
Зміна планів	293
Салют	296
Однієї темної ночі	298
Чоловік у фетровому капелюсі	301
Чутка про шотландський берет	308
Старі джентльмени складають візит	311
Щоденник Мері Чеснат	317
Порада прем'єра	321
Оцінювання	325
Хід Сьюарда	327

Цікаві новини	329
За інтуїцією	334

Частина п'ята

ПРИМУС

4-29 березня 1861 року

Містичні струни	339
Здригнутися від огиди	345
Перший день	348
Активність і рішучість	350
Полегкість	353
Гарматний постріл на світанку	358
Посланці	361
Підняти колумбіаду	365
Лінкольн	368
Нитка з нутра павука	373
Майстерність приходить із практикою	375
Посланці	380
Расселл, з видання Times	384
Довіра	390
Винохує щось хороше в повітрі	394
Дрова	402
Незрівнянний красень	404
Зміна позиції	407

Частина шоста

ЗІТКНЕННЯ

29 березня — 9 квітня 1861 року

Флірт	413
Гра Сьюарда	416
Тепер уже будь-якої миті	422
Кореспондент	427
Конфлікт	430
Тривожне очікування	433
Фатальна помилка	436
Щасливий Буревісник	438
Шторм	441
Зізнання	444
Розпач і образа честі	446
Підозра	449

Віроломство	453
Чутки й гарматні постріли	456

Частина сьома

Вогонь!

10–23 квітня 1861 року

Приготування	461
Чотири телеграми	463
Безлад	464
Кореспондент	468
Янгол смерті	470
Світанок	476
Експедиція до Самтера	480
Повна темрява	481
Експедиція до Самтера	486
Найгірші побоювання	487
Експедиція до Самтера	493
Тривожні чаювання	494
Помста Даблдея	497
Вігфолл	500
Особливі обставини	505
Кривава неділя	510
Бурхлива радість	514
Гарячий кисень	517
Овація	524

Епілог

Тост	531
<i>Післямова</i>	542
<i>Джерела і подяки</i>	545
<i>Бібліографія</i>	550
<i>Примітки</i>	569

ЧОРНА МАГІЯ

Примітка для читачів

Коли відбулися події 6 січня 2021 року, я був глибоко занурений у дослідження саги про форт Самтер і початок Громадянської війни у США. Спостерігаючи у прямому ефірі за нападом на Капітолій, я не міг позбутися моторошного відчуття, ніби теперішнє й минуле злилися воедино. Думка про те, що дві з найтривожніших національних подій 1861 року були пов'язані з підтвердженням голосування Колегії виборників та інавгурацією президента, спричиняла неабиякий дискомфорт.

Штурм Капітолія прибічниками Трампа збентожив мене й водночас змусив глибоко замислитися. Я усвідомлював, що величезна кількість американців у 1860–1861 роках, безсумнівно, переживала таку саму тривогу, обурення й потрясіння. Зважаючи на це, я мав намір відтворити справжню напругу тих далеких місяців, коли країна рухалася до катастрофи, керована пихою, лицемірством, хибним розумінням честі та непогамовним прагненням частини основних дійових осіб бути в центрі уваги й отримувати визнання.

Під час кризи навколо Самтера багато хто застерігав про небезпеку громадянської війни, та навряд чи хтось міг уявити, що це насправді означає, і, звісно, ніхто не повірив би, що ця війна забере життя 750 тисяч американців.

У центрі цієї розповіді лежить загадка, яка досі спантеличує: як саме Південна Кароліна, не надто розвинений штат з невисокою щільністю населення, ще й у стані економічного занепаду, стала осердям найбільшої трагедії Америки? І ще одна загадка, яка бентежить навіть більше: який лихий поплутав американців

з обох боків лінії Мейсона — Діксона*, що для них стало прийнятним масово вбивати одне одного?

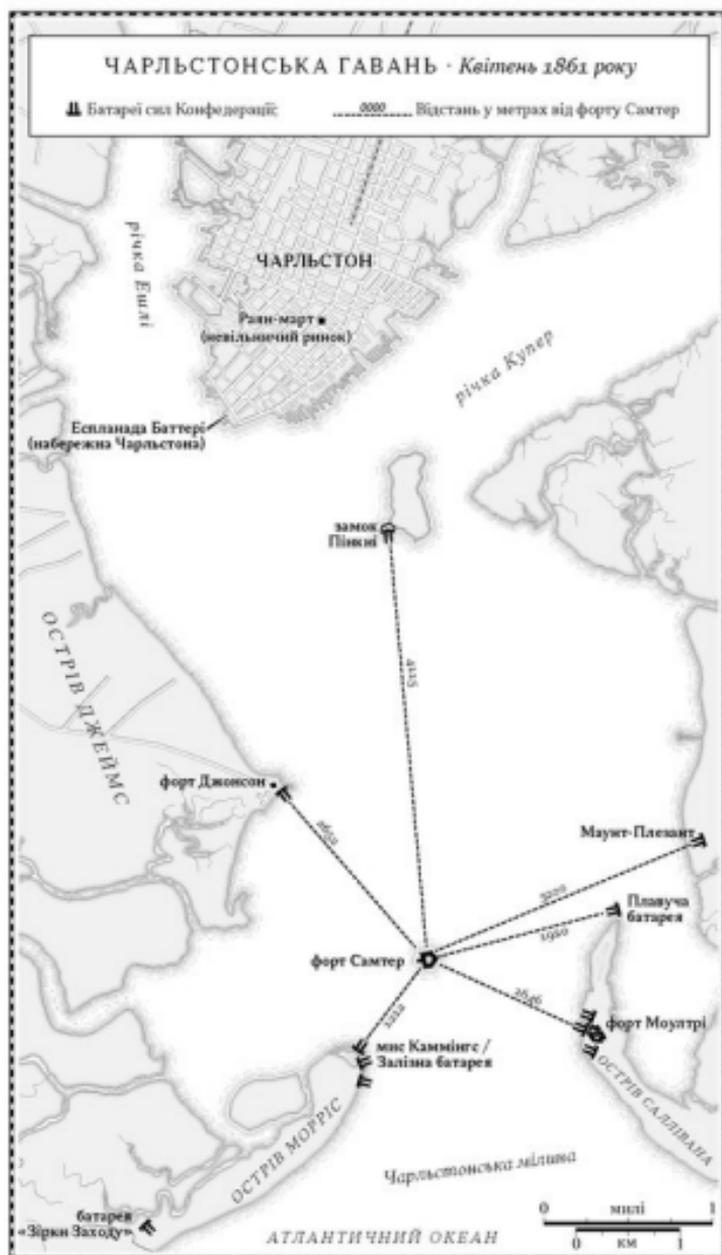
Ця книжка написана в жанрі документальної оповіді. Усе, що взято в лапки, походить з якогось історичного документа; так само будь-які згадки про жести, усмішки чи інші фізичні дії спираються на свідчення безпосередніх учасників або спостерігачів описуваних подій. У деяких місцях я виправив анахронічне написання, використання великих літер і пунктуацію, щоб відповідати сучасним нормам правопису. Наприклад, я замінив «&» на «і», але тільки там, де це значення було очевидним. Милі орфографічні помилки Лінкольна залишено без змін.

Я запрошую вас зануритися в минуле, у ті часи страху та розбрату, і відчутти пристрасть, героїзм, душевний біль, навіть гумор — так наче ви живете в ту епоху й не знаєте, чим закінчиться ця історія. Припускаю, ви переживатимете відчуття тривоги гостріше на тлі сучасних політичних розбіжностей, які, хоч як неймовірно це звучить, знову спонукали деяких застряглих у невігластві американців перешіптуватися про розкол і громадянську війну.

*Ерік Ларсон,
Нью-Йорк, 2023 рік*

---

* Умовна межа між Північчю (штатами, що переважно виступали проти рабства) і Півднем (штатами, де рабство підтримували). — Тут і далі прим. пер., якщо не зазначено іншого.

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

Зображення з Галереї Осборна та студії Едварда Ентоні.
Музей Метрополітен: колекція Гілмана, придбано музеєм 2005 року

Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>

ЧОВЕН У ТЕМРЯВІ

Човен ще не виринув з темряви, а вже було чути удари весел — цей звук пробивався навіть крізь стугоніння вітру, що здіймав хвилі в затоці. Година була пізня, стояла глупа ніч. Дощ, за описом одного очевидця, «лив як з відра, вітер завивав моторошно й зловісно»¹. Останніми тижнями погода була мінливою: одного дня вабила весняним теплом, а наступного пробирала до кісток холодом. Якось уранці випав був сніг. Цілий тиждень узбережжя шмагав сильний штормовий вітер.

Четверо невільників, які гребли на човні, здавалося, з легкістю долали опір вітру і хвиль, тож без проблем доправили до берега пасажирів — трьох білих офіцерів Конфедерації. Відстань від Чарльстона до фортеці вони подолали приблизно за сорок п'ять хвилин. Човен пришвартувався до причалу о 00:45 у п'ятницю, 12 квітня 1861 року, — день, якому судилося стати найважливішим в історії Сполучених Штатів.

Донедавна вершечок маяка форту прикрашав великий ліхтар із найсучаснішими лінзами Френеля, але, готуючись до війни, армійські інженери прибрали його звідти. Тепер ліхтар був підвішений на високих дерев'яних риштуваннях у центрі внутрішнього подвір'я, так званого плац-параду, освітлюючи стіни мурів по п'ятнадцять метрів завтовшки і корпуси гармат зі стволами, націленими назовні через закладені на рівні землі бійниці. Здалеку, в нічній темряві, мряці й тумані, освітлена ліхтарем фортеця скидалася на величезний казан, з якого валила прозоро-біла пара.

Упродовж останніх 113 днів командир форту майор Роберт Андерсон та його гарнізон, сформований з вояків регулярної

Армії США, разом з особовим складом Корпусу інженерів армії під керівництвом капітана Джона Фостера перетворили цей форт із захарашених руїн на потужну машину, здатну вбивати й знищувати. Він і досі був катастрофічно недоукомплектованим. Форт, розрахований на 650 солдатів, налічував лише 75 осіб: офіцерів, рядових, інженерів та членів полкового оркестру. Але його гармати, розміщені всередині й згори на мурах, стояли напоготові. Крім того, п'ять великих гармат було встановлено на імпровізованих платформах на плац-параді й спрямовано стволами в небо, щоб слугувати мортирами, здатними закидати вибухові снаряди хоч би й у сам Чарльстон.

За ці 113 днів цей форт, названий на честь героя Війни за незалежність Томаса Самтера, став надзвичайно небезпечним місцем для штурму й міг би відбивати атаки, можливо, вічно, якби не одна фатальна вада: у ньому були люди, а людям треба їсти. Влада Конфедерації перекрила шляхи постачання провіанту, тож запаси їжі досить швидко вичерпалися.

Андерсону було п'ятдесят п'ять років. Він мав дружину Елізу (всі називали її Іба), трьох дочок і однорічного сина, також на ім'я Роберт. Андерсон чисто голився, що було рідкістю для того часу, і це надавало його обличчю приємної відкритості, створюючи різкий контраст із зовнішністю його конфедеративного противника через затоку генерала Борегара, кістлявого чоловіка з грубими рисами обличчя. Борегар, який узяв на себе командування всіма військовими діями Південної Кароліни, був другом Андерсона і його колишнім учнем. Їхні стосунки залишалися ввічливими, привітними й навіть теплими, попри очевидну готовність Борегара вбити Андерсона та всіх його людей, якщо це послужить справі незалежності Півдня.

Андерсон обожнював свою сім'ю і тужив, коли був з нею в розлуці, а через специфіку армійської служби це ставалося часто. Завдяки доходам від родини Іби вони жили життям, яке не могли б собі дозволити на його зарплатню. Родина мала будинок на Західній Дев'ятій вулиці в Нью-Йорку, та коли Андерсон став знаменитістю, Іба з дітьми переїхала до готелю Brevoort